

Video Interaction Guidance konferencia

EDE (HOLLANDIA)

A Grundtvig alapítvány támogatásával 2002 novemberében részt vehetem a hollandiai EDE városában megrendezett kétnapos konferencián, melynek célja a videotrénings módszerének alkalmazásával kapcsolatban a különböző országokban szerzett tapasztalatok bemutatása, illetve megbeszélése volt.

■ A videotrénings módszere néhány éve hazánkban is megjelent, a képzés 1999 óta elérhető. Videotréninként és szupervizorként szerzett tapasztalataimat érdekes volt összevetni más országokban élő és dolgozó kollegáikkal. A továbbiakban a konferencia legfontosabb eseményeit összefoglalom a reménnyel, hogy ez ötleteket adhat a magyarországi videotrénereknek is a módszer alkalmazásával kapcsolatban.

A konferencia első napján 36-an vettünk részt, ebből hat fő Hollandiából, 30 egyéb más országból érkezett. A résztvevők itt többnyire videotrénings szupervizorok, nemzeti szervezetek vezető munkatársai voltak. Két workshopon vettem részt, melyek tartalmi ismertetésével egyben megfogalmazom azokat a módszertani újításokat is, melyeket ezek során megismerhettem.

■ **CSALÁDSEGÍTÉS:
INTENZÍV CSALÁDTÁMOGATÁS
VIDEOTRÉNING ALKALMAZÁSÁVAL.**
Henk Vermeulen, az amszterdami SaC-Amstelstad (Ifjúsági Segítő Szolgálat) munkatársa ismertette meg a hallgatóságot egy újonnan kifejlesztett családsegítő eljárással, melynek lényege a következőkben foglalható össze:

Tekintettel arra, hogy szakmai szempontból bizonyítottan tekinthető, miszerint a gyermekek családból történő kiemelése traumatikus hatású mind a szülőre, mind a gyerek(ek)re nézve, valamint a családon kívüli nevelés veszélyei és kárai is bizonyítottak, kiemelésére csak közvetlen életveszély, vagy súlyos testi-lelki károsodás, illetve a szülő hozzáférhetetlensége (pszichotikus, alkoholos, drogos állapota) esetén kerül sor, és akkor is

csak addig tart, míg a szülő ismét hozzáférhetővé nem válik. A gyermeket ekkor nem intézményes keretek közé, hanem speciálisan képzett nevelőszülőkhöz helyezik el, akik nem csak a gyermekkel foglalkoznak, hanem annak vér szerinti családjával is.

Megfigyelték azt is, hogy az ilyen helyzetek rendezéséhez a szokásosnál intenzívebb segítségre van szükség, hiszen ezekben az esetekben általában sokféle problémával régóta sikertelenül megbirkózni próbáló, rossz állapotban lévő szülővel (és általában leromlott környezettel), rögzült rossz probléma-megoldási kísérletekkel, valamint gyenge szociális támogató hálójával számolhatunk. Az intenzív segítő beavatkozások hatékonyabban segítik a helyzet rendezését, a szülői kompetencia növelését, biztonságosabb és kontrolláltabb feltételeket teremtenek a gyerek hazatéréséhez.

Mikor a szülő a gyermek kiemelése után ismét hozzáférhetővé válik, a gyermekvédelmi szakemberek felteszik neki a kérdést: kíván-e kialakult helyzeten változtatni annak érdekében, hogy gyermekét ismét maga nevelhesse? Amennyiben igen a válasz, szerződést kötnek vele, és ekkor kezdődik az említett segítségnyújtás a családnak, melynek szereplői a családtagokon kívül egy intenzív támogatást nyújtó segítő (gyermekotthoni nevelő, esetleg önkéntes főiskolás, egyetemista), valamint a videotrénings.

A segítségnyújtásra a család otthonában, a szerződésben megállapodott időszakban és módon kerül sor, de ennek intenzitása elérheti a heti 20 órát is. A segítő konkrét, gyakorlati segítséget nyújt a szülőknél a gyermekük ellátásával, nevelésével, a valódi együttéléssel kapcsolatos konkrét

helyzetekben. Nem veszi át a szülők feladatait, hanem a szülői képességek megerősítésével hozzásegíti őket, hogy ezeket maguk is képesek legyenek el látni. A segítő nem általános tanácsokat ad, hanem a mindennapi élet során előálló problémahelyzetek megoldásának segítségével, a szülők és a gyerekek közötti kommunikáció javításával járul hozzá a szülői kompetencia fejlődéséhez.

A videotrénings ebben a kontextusban kettős szerepet tölt be: egyrészt videotréningsgel segíti a szülői képességek fejlődését, másrészt szuperviziót nyújt a segítőnek, mindezt ugyanazon folyamat keretében. A munkamódszer a videotrénings más alkalmazási területeiből jól ismert: a tréner a család otthonában előzetesen megállapodott időpontban (mikor a segítő is jelen van) videofelvételt készít a szülők, a gyerek és a segítő közötti kommunikációról, majd megfelelő előkészületek után ezt a felvételt együtt megnézik és elemzik. Kiemelik és ezzel tudatosítják, megerősítik a szülő-gyerek kommunikáció sikeres pillanatait, a szülő így saját viselkedés-készletének hatékony elemeivel kapcsolatban kap intenzív, képpel is megerősített visszajelzést, valamint az eredeti helyzettől eltávolodva viselkedési alternatívákat dolgozhat ki a tréner segítségével a közeljövőben valószínűleg ismét előálló konfliktusos helyzetekre. A segítő a család mindennapi életében elősegítheti és támogathatja a felvételeken látott hatékony szülői viselkedést.

A felvételek elemzése egyben lehetőséget nyújt a segítő munkájának, a családban betöltött szerepének, módszereinek megfigyelésére, a sikeres beavatkozások kiemelésére és megerősítésére, a segítségnyújtás folyamatában felmerülő dilemmák megbeszélésére, tehát a segítő tanulási folyamatának támogatására. A segítő megoszthatja a rá nehezedő felelősséget a videotréningsrel: ő maga is támogatást kap nehéz feladatának végzése során.

Ezzel a módszerrel megelőzhető, hogy a családban rövid időn belül újabb, esetleg még a korábnál is súlyosabb krízis álljon elő, mivel a családban másodfokú változások (a működésmódot és a szerkezetet érintő változások) létrejöttét támogatja.

Henk Vermeulen egy olyan esetet prezentált videofelvétel segítségével, melyben egy egyedülálló anya kapott segítséget mindennapi életének irányításához, kilenc éves fia neveléséhez. Az anyánál kora-gyerekkorban elszenvedett traumák nyomán erős fóbiák alakultak ki, hosszú ideje nem lépett ki a lakásból, egyre kevésbé tartotta a kapcsolatot a külvilággal és erősen alkoholizált. A fiú már hosszabb ideje nem járt iskolába, ő gondoskodott az anyjáról. Mindketten fordított életet éltek: nappal aludtak és éjszaka voltak ébren.

Az iskola és a szomszédok hívták fel a gyermekjóléti szolgálat figyelmét a családra. Mivel az anya hozzáférhetetlen volt, más rokon, aki a gyerek nevelését átmenetileg vállalhatta volna, nem állt rendelkezésre, így a fiút nevelőcsaládnál helyezték el arra az időre, míg az anya az alkohol elvonásának fizikai tüneteinek enyhítése céljából kórházi kezelésben részesült. A fizikai elvonás lezárultával az anya vállalta az intenzív együttműködést a segítővel annak érdekében, hogy visszakaphassa a gyereket. A segítő ettől kezdve a megállapodott időszakokban (reggel, iskolakezdés előtt, valamint délután, a fiú hazatérése után) megjelent a családnál, és hozzájárult ahhoz, hogy az anya el tudja látni azokat a feladatokat, melyek a gyerek életkori szükségleteiből adódnak (felkeltés, tízórai készítés, iskolába indítás, stb.). Ezzel párhuzamosan igyekezett a kezdetben nagyon lehangolt és bezárkózó anya figyelmét felhívni a gyerek kezdeményezéseire, megtanította fogadni ezeket, megfelelően reagálni rájuk. Az anya egy, a segítő folyamat végén készült interjú során elmondja, hogy felvételek megnézése és elemzése során mennyire átalakult a saját magáról alkotott képe.

Korábban tökéletesen értéktelennek, a gyermeke megfelelő nevelésére képtelennek gondolta magát, ekkor azonban korábban ismeretlen képességeivel szembesült.

Néhány hónapnyi intenzív segítségnyújtás után a támogatás időtartamát csökkenteni lehetett, mára a család külső segítség nélkül működik. Problémáik nem nagyságrendekkel nagyobbak, mint amik más, átlagos családokban is előfordulnak.

■ A VIDEOTRÉNING ALKALMAZÁSA A SZUPERVÍZIO FOLYAMATÁNAK SEGÍTÉSÉRE

A egyesült államokbeli Joe Costa és Terri Pease egy nyugat-massachusettsi, komplex szociális és egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó szervezetben videóra rögzített szupervíziós ülések példáján mutatta be, hogyan alkalmazzák a Video Interaction Guidance módszerét a szupervízorok segítésére.

Tekintettel arra, hogy a szupervíziós ülés is egy segítő-segített helyzet, a kommunikáció videofelvétel segítségével történő elemzésével, a sikeres beavatkozások azonosításával és megerősítésével a szupervízor szakmai készségei eredményesen fejleszthetők.

A konferencia második napján a nemzetközi résztvevőkhöz számos holland videotréner, illetve a módszer iránt érdeklődő segítő foglalkozású szakember csatlakozott. Ezen a napon plenáris előadásokra került sor, az előzetesen meghirdetett programnak megfelelően.

Jane Nestel-Patt és Terri Pease előadásának számomra legérdekesebb pontja az volt, hogy ők a Video Interaction Guidance módszerét a családi csoport-konferenciák facilitátorainak képzésére és szupervíziójára alkalmazzák. A családi csoport-konferencia a magyar gyermekvédelmi gyakorlatban még kevésbé elterjedt, leginkább az ún. elhelyezési értekezlethez hasonló beavatkozási forma, melyen a család tagjai és az érintett szakemberek együttesen hoznak döntéseket a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben. A legfon-

tosabb eleme ennek a módszernek, hogy a szakemberek a felelősséget a lehető legteljesebb mértékig meghagyják a családnál, és csak akkor avatkoznak be, ha a család nem képes semmilyen, a kontroll-intézmények számára elfogadható megoldást kidolgozni. Ez a család erejére, a családi erőforrások mozgósítására épülő gyakorlat nehezen működik olyan szakemberek körében, akik korábbi szakmai szocializációjuk során nem ezeket az értékeket követték, illetve nem tudnak megfelelően vezetni egy ilyen vegyes: felnőttekből és gyerekekből, szakemberekből és a szolgáltatások igénybevevőiből álló csoportot. A videofelvétel segítségével mód nyílik a családi csoport-konferencián résztvevők kommunikációjának részletes és alapos megfigyelésére, elemzésére, a sikeres beavatkozások tudatosítására és megerősítésére, mindezzel a konferenciát vezető facilitátor készségeinek fejlesztésére.

Hilary Kennedy előadása során azt mutatta be, hogyan lehet az integrált oktatásban résztvevő sérült gyerekek speciális oktatási szükségleteire ráirányítani a velük foglalkozó pedagógusok figyelmét videofelvétel segítségével, miként lehet a filmek elemzésével segíteni a nevelőt abban, hogy rátaláljon azokra az egyedi módszerekre, melyekkel a gyerekek fejlődését a leginkább támogathatja.

Hannelore Gens és Ruth Caldewey előadása a visszajelzés (feed-back) helyett az előrejelzésre (feed-forward) koncentrált. Segítő munkájuk során a viselkedés változásának a felvételeken látható, de egyelőre még ritka, sporadikus előfordulásait használják fel arra, hogy a pillanatok kimerevítése és felnagyítása segítségével elképzelhetővé és hihetővé tegyék a segítséget kérő családok számára, hogy képesek a kívánt változások véghezvitelére. Ezt a módszert az Egyesült Államokban, ill. több fejlett országban más területeken is alkalmazzák.

A következő nemzetközi videotréning konferenciára 2004-ben kerül sor Németországban.

Bányai Emőke